

JULIUS GENSS

V. TIMMI KIRJAD

TARTU, 1930

JULIUS GENSS

V. TIMMI KIRJAD

MITTEMÜÜGIKS 100 EKSEMLARI

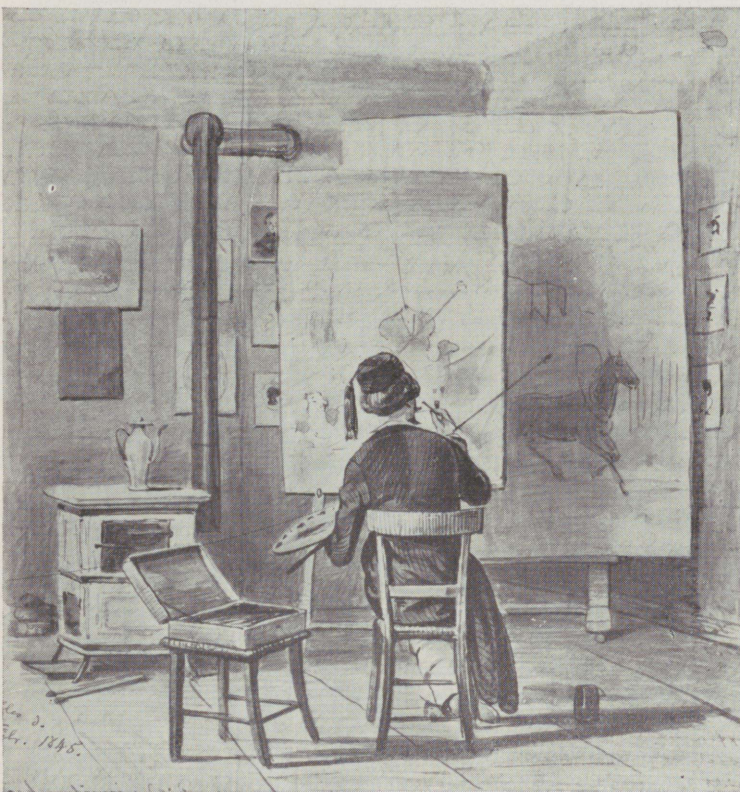
ÄRATRÜKK «OLIONIST» NR. 7/8

TARTU, 1930

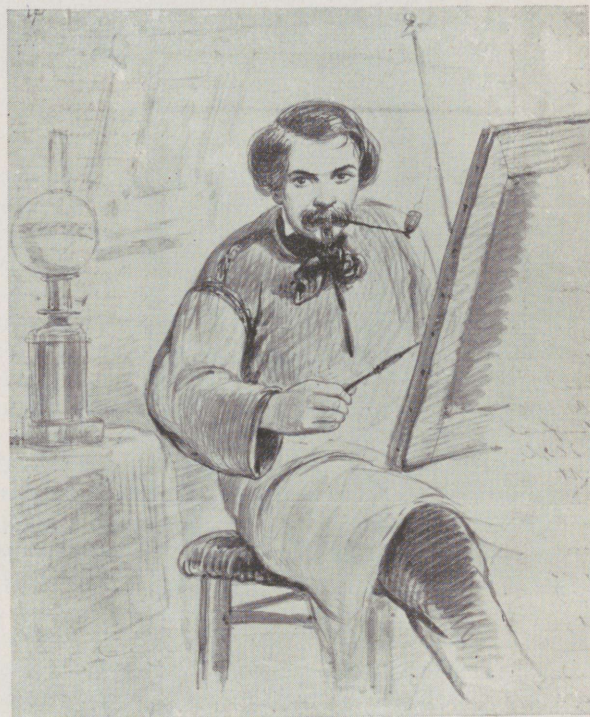

¹⁵⁷⁰⁷
B-503

ALATES 1928. a. õnnestus mul mitmel korral hea juhuse tõttu omandada järk-järgult, peaasjalikult kunstniku omakseilt, rikkalikem kogu V. Timm'i kunstilist pärandust. Selle kollektsiooni hulgas kõige huvitavamad on aga kunstniku kirjad, mis ta kirjutanud oma isale ligi viie aasta kestes, s. o. ta varasemal Peterburi-peri-

V. Timm oma ateljees

V. Timmi autoportree

oodil ja aastail, mis ta veetis Prantsusmaal Horace Vernet' õpilasena. Need kirjad on saksa-keelsed, pärit aa. 1841—1846, arvult 96, ja peegeldavad täielikult mitte ainult kunstniku elu ja tööd, vaid ka kunstilist loomingut, kuna kõik kirjad on varustatud piltidega tema tegevusest ja sõitudest. Osa neist kirjadest oli välja pandud *Balti kunstnikkude tööde näitusel* „Pallas“ 1929./30. a. vahetusel.

H. Vernet araabia
šaikide vastu-
võtul jaan. 1845

Versailles, 1844

Esim. lk. kirjast 30. XII. 1845

GEORG WILHELM TIMM, Venes tuntud nimega „Vasja“, sündis 1820. a. Riia ligidal Sorgenfreis Riia linna napea perekonnas. Tema joonistamise talent on avaldunud juba õige varakult, nagu näitab üks eskiisidealbum a. 1831, mil ajal ta õppis alles Birkenruh' koolis. Et ta oma võimistega sel alal tõmbas endale tõsise tähelepanu, näitab juba seegi asjaolu, et vanemad saatsid ta 15-aastasena Peterburi Kunstiakadeemiasse.

Kogu V. Timmi kunstiline tegevus võib eraldada kolme perioodi, millistest ta eelpoolmainitud kirjad haaravad esimese perioodi aega.

Sest ajajärgust oma elus kirjutab ta ise ühes oma kirjas, mis seni trükkis avaldamata, järgnevalt:

„1836. a. astusin akadeemiasse ja, tänu Sauerweid'ile, keisri perekonna pansionärina; asi on nimelt selles, et Sauerweid kinnitas alati, et igauks keisri lastest maksub talle iga aasta 100 rubla, kokku 700 rubla, peale selle keisrinna veel 300 rubla. Selle pansionimaksu eest mul oli korter ja söök Sauerweidi juures, ja ma kasutasin seda akadeemia lõpetamiseni 1839. a., kust mind lasti välja vaba ja klassilise 14. kl. kunstniku diplomiga (mis on hoiul Aleša või Peeter Ivanovitši käes) ning kahe hõbemedaliga; teise hõbemedali sain 1837. a. väikese pildi eest, mille ostis troonipärija ja mis kujutas stseeni kasakate elust, kuna suure ehk esimese hõbemedali sain 1839. a. la fer-champevere'i lahingu eskiisi eest, millist

tahtsin teostada suures mõõdus, kuid õnnetute asjaolude tõttu, millede puhul me kõik kannatasime, muutus täielikult Sauerweidi suhtumine minusse, nii et jääda kauemaks tema juure ja isegi akadeemiasse oli mõttetu; minu eskiisi teostas suures masštaabis Willewald (Sauerweidi õpilane). Tänu südamlikule vastuvõtule Gretšide perekonnas, N. Iv. eestkostel, mind esiteldi kammerhärri Mätlevile, kellele illustreerisin Kurdjukova (pealkiri anna täppis, sest raamat Sul on). Sa võid ka tähendada, et ma olin esimene Peterburis, kes hakkas joonistama otsekohe puule, ja Mätlevi teos on esimene, mis ilmunud sellisena. Peale selle valmistasin pildid kuuete raamatule *Картины русских нравовъ*, kokku vist 300 pilti (numbrit nimetada ei tee vist paha); peale selle andsin palju pilte kammerhärri Bašutski teosele *Наши*, mis kahjuks uinus poolel teel; suur hulk pilte puul ja litograafias *Lehele* (*Листокъ*), 6 suurt litograafiat ühele Bulgarini teosele, mille nimi ei tule meele, Aleša ütleb selle Sulle. 500 pilti (arvan, et oli niipalju) Bulgarini Suvorovi ajaloole, ei tea ainult, kas ilmus see raamat.

Mauri tantsijanna

Mauri kindlus Algeris

Beduiin

Samuti rida suuri ja väikesi pilte Mätlevi teoste järgmisele osale, ja neist ei tea, kas need on kirjastatud, selle kohta üksikasjad Aleša kaudu, tema võib teada ka piltide arvu. Peale selle ma andsin pilte ka Smirdin'i tuntud teosele *Сто литераторовъ*. Maalisin ka portree *keiser hobusel* Peterburi sõja-akadeemiale, kus pilt väga tõenäoliselt on praegugi (üks portree keisrist jala, mis telliti minult kunstimagasini omaniku Prevost' poolt, kuid ei maksa seda nimetada, sest mulle pole teada, mis-sugusele Moskva asutisele see oli määratud)! Võid ka tähendada, et tänu südamlikule N. I. eestkostmisele tutvusin Peterburis H(orace) V(ernet):ga, viimane nägi minu töid, jäi väga rahule ja ütles mulle, et kui sõidan Pariisi, siis tema ateljee on minu kasutada; et olin õnnelik seal töötades, et Sinu headuse tõttu sõitsin sellesama aasta kevadel ühes Vernet'ga Aafrika. Maalisin kaunikese hulga aafrika etüüde, milliseid kavatsen välja panna, Vernet' soovi kohaselt, järgmisel näitusel Pariisis (märtsis 1846); ühe aafrika piltidest ostis siin Tolstoi, troonipärija talliülem; et ma käesoleval ajal lõpetan keisri portreed (keiser saanis) ja kavatsen, kui jääb küllalt aega ärasaatmiseks, saata Peterburi näitusele märtsis. Nimeta litograafiate hulgas minu vene kostüümide kollektsiooni (24 pilti), kirjastanud Daziario. Ära unusta ka, et mul oli õnn ärasõidul anda suurvärsstinna Mariale kaks pilti, mille eest sain toreda nõõpnõela (mida hoiab ema) ja maksuta välispassi määramatuks ajaks. Et Pariisis valmistasin gravüüre puul *Illustration*'ile, sel aastal ilmus rida, 1846. a. alul leiata rohkemal arvul.“

Tarvis oli olla väga noor, väga enesekindel, et asuda illustreerima sääraseid raamatuid nagu Mätlevi *Сенсация и приключенія госпожи Курдюковой за границей, дан л'этранже*, kus naeruvääristatakse vene provintsi prouat, kes läheb välismaareisile.

V. Vereštšagin, kes on pühendanud V. Timmile mahuka monograafia, peatub peamiselt ta raamatuillustratsioonidel ja lausub muu hulgas: „Ja tõepoolest, Timm oma esimeses töös osutas ääretut maitset

H. Vernet, okt. 1844

Autoportree

Autoportree

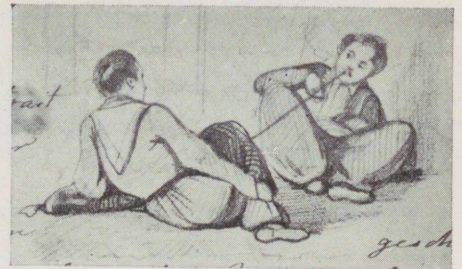
Emil Jean Horace Vernet

Abessiinlanna

Illustratsioone mitmesugusele raamatule

Klodt & Timm

Paremal:
Pühapäeva stseen

Pahemal:
Purjus kutsarid

N. J. Gretš

V. Timmi öde

ja tema eas haruldast tähelepanelikkust. Ta oskas nii lahutamatu sulada kokku autori fantaasiaga, nii sügavasti tungida kujutatavasse tüüpidesse ja juhtumustesse ning kujutas neid nii eluliselt, et Mätlevi nali ilma tema piltideta oleks kaotanud kahtlemata hea poole oma mõjuvusest.“

Kui V. Timmi pildid, mis lõigatult puule teiste, kuigi silmapaistvate, kunstnike poolt, kaotasid sellega teatava osa algupärandi muljest, ja need siiski nautisid sellist suurt menu kaasaeglaste juures, siis seda suurema elulisuse, tõelisuse ja kindluse mulje avaldavad pildid, mida leiame ta kirjadest.

Siin reprodutseeritud piltide hulgas näeme kunstniku ennast mitmekesistes poosides, kuna kui kirja

algtäht, kuna töö jne. Näeme tabavalt haaratud oma õpetaja Horace Vernet' portreesid, näeme muljeid nende ühiselt teekonnalt Algieri. Siinsamas ilutseb pilt teda tol momendil huvitanud teemil, missugune pärast sattunud ühte raamatusse.

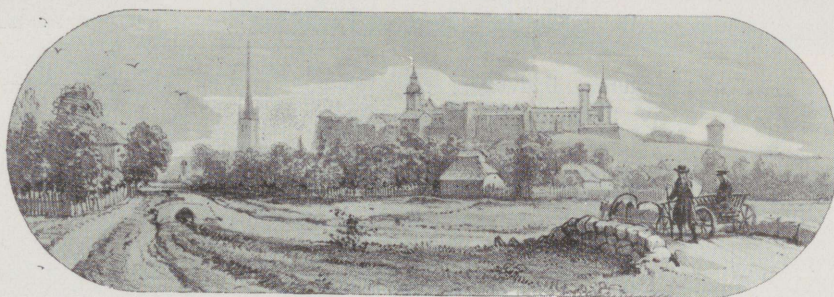
Julgesti võib öelda, et kui V. Timmi kunstiline pärandus koosnekski ainuüksi tema illustreeritud raamatuid ja kirjadest, ka siis tema nime oleks tulnud nimetada alati, kui on jutt vene illustratsioonist.

*

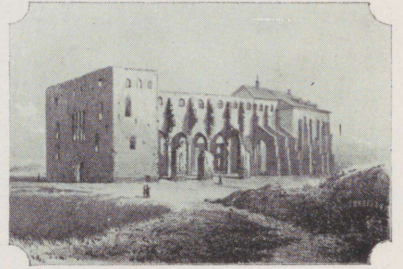
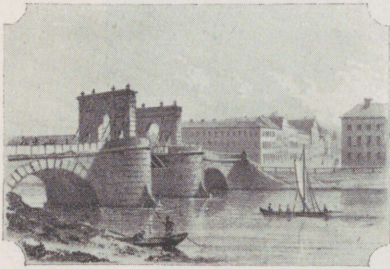
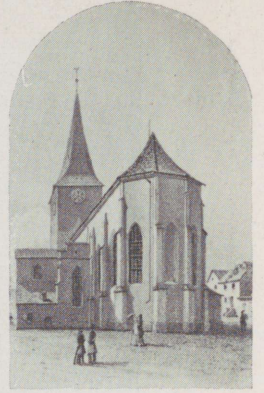
V. Timmi elu järgnevast perioodist järgmises numbris.

Siinjuures esitatud pildid on reprodutseeritud otse teed V. Timmi kirjadest.

Ülal: Kadrioru loss Keskel: Tallinna vaade All: Harjumaa rahvariided
 V. Timm: Русский Художественный Листокъ 1853, nr. 30

Vaateid Tartust: Barclay ausammas, Üldvaade, Jaani kirik, Kivisild, Ülikool, Toomi varemed (1853)
 V. Timm: Р. Х. Листокъ, 1853 — nr. 9

Troitski sild (Peterburi)
 V. Timm: Русский Художественный Листокъ nr. 1

1845. A. septembris sõidab Pariisi riialanna Pfab tütre Emiliega, kelle suhtes V. Timm polnud ükskõikne. Kogu oma vaba aja ta veedab koos nendega. Peale nende ärasõitu (9. X.) kirjutab V. Timm isale: „Sinu tähendused minu tagasihoidlikkusest on liiga õiged, ka mina ise kordasin järjest endale, et sellele piinavale teadmatusale tuleb teha lõpp... Mitu korda oma sõitudel Pariisi andsin endale sõna püüda parajat juhust Emiliega rääkimiseks, kuid niipea kui jäime üksi, kadus mu julgus, ei suutnud lausuda sõnagi... Aga nüüd on hilja, tema Pariisis viibimise imeilus juhus möödus... Avameelselt öelda, peamiseks põhjuseks, miks mul ei jätkunud julgust teha talle ettepanek saada minu naiseks, oli see, et ta on rikas neiu, kuna mina oma 26 aastaga langen veel koormaks oma isale... Võta oma pealc, isa, vahemehe osa meie juures, räägi...“

Möödus hulk kuid, kuni juunis 1846. a., nagu näha kirjast, saadi isalt nõusolek.

Abiellunud, V. Timm veel kord pöördub tagasi Versailles'isse, et töötada Vernet' juures, kuni 1848. a.

Majoolika skits

Majoolika skits

revolutsioon sunnib tema tulema tagasi kodumaale. Ta valib Peterburi alaliseks elukohaks. Neil aastail Timm maalib, peale raamatu illustatsioonide, terve rea pilte õlis.

Riia Muuseumis kui ka eraisikuil on säilinud hulk eskiiside albumeid. Need albumid on nagu kunstniku pävikud. Neisse on kandunud kõik, mis talle on näinud olevat tähelepanu väärt. Seal näeme vaateid maakohadest, kus ta käinud. V. Timm on käinud mitmel korral ka Eestis, ja tema albumis leiame ka Paksu Margareeta Tallinnast, Haapsalu vaate, ajast, mil seda linna külastas keiser, ta joonistab üles kõige iseloomulikumad kohad Tartus. Ta osutub nii viisi nagu praeguste ajakirjanike esiisaks. Ainult tema korrespondents pole mitte jutustis, vaid pilt; intervjuu — mitte jutuaajamine, vaid imeteldavasti haaratud portree, eluliselt tõetruu.

Kogu see rikkalik materjal leidis kasutust Vene *Kunstiajakirjas* (Русский Художественный Листокъ), mida V. Timm andis välja aa. 1851—1862. Kaheteistkümne aasta kestel ilmus see regulaarselt kolm korda kuus, tuues litograafiaid, mis V. Timm alati ise joonistas kivile vähese tekstilise lisandusega. Vastavas kuulutises V. Timm määrab selle väljaande ülesandeks pakkuda kõike vene südamele ligidast ja kallist vene elu seisukohalt, kujutada kõike, mis huvitab ja paelub haritud inimest.

Olgu see sõda Kaukasuses, Krimmis — Timm on oma albumiga seal, pühitseb Tartu ülikool oma 50-aasta juubelit, ja ka Timm on siin.

Neil lehtedel ilmus umbes 400 kuulsate ja kuidagi silmapaistvate isikute portreed. V. Timm organiseerib veel terve rea kunstnike-korrespondente, kuid kogu „must töö“, kivile joonistamine, lasub tema õlgadel.

Oma Lehega (n. n. Listok) ta on püstitanud mõjuva kunstilise monumendi endale ja ajalooliselt kogu sellele epohhile. Samal ajal ta maalib mitu pilti, illustreerib raamatuid, kavatseb seeria pilte Vene tsaaride elust ja kombeist XVI. ja XVII. sajandil, valmistab hulga värvilisi eskiise, mis leiduvad tema albumeis.

Sajad visked, eskiisid, mis joonistatud kohal, annavad ettekujutuse tema töömeetodist.

Majoolika

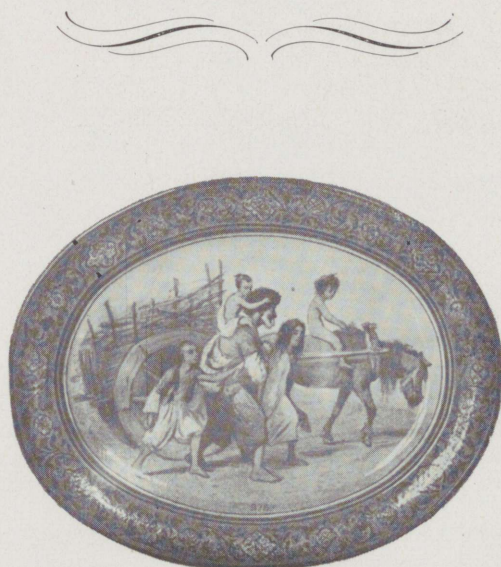
Keraamika skits

Selline intensiivne tegevus põhjustas kunstniku nägemise nõrgenemise. V. Timm katkestab oma väljande, puhkab mitu aastat. 1867. a. ta otsustab üle kolida Berliini ja elab seal kuni elu lõpuni.

Berliinis ta hakkab huvituma keraamikast. Rikkalik kogu eskiise, viskeid, samuti valmis asju näitab, kui tõsiselt Timm andus selle talle uue kunstiharu viljelemisele. Tema teadmised ja oskused sel alal kujunesid nii väljapaistvaks, et Kuninglik Manufaktuur Berliinis soetab temale katsete jaoks omaette töökoja ja pakub talle korduvalt vabriku direktori kohta. Ühtlasi saab ta ka professori nimetuse.

Tema parimaks saavutiseks sest ajajärgust on Meyerheimi kartooni *Antiloobjaht* kordamine keraamikas, mis leiab aset Berliini Loomaaias. Üle 360 tahvli on ühendatud ühte suurde pannoose. Aastal 1895 suri V. Timm.

Tema kunstiline pärandus on pärijate poolt jaotatud kahe Riia muuseumi vahel, kusjuures pildid ja albumid sattusid Linnamuuseumi ja keraamika Toommuuseumi.

Majoolika

V. Timm

VEINE TROONIPÄRIJA JA KEISRINNA ÄRASÖIT HAAPSALUST 1852. A.

Ex lib. univ. C

